

FÖR VILTET

April 2017

FINLANDS

VILTCENTRAL

SUOMEN RIISTAKESKUS

INNEHÅLL

- 3** Jägarexamen förnyades med fokus på ansvar
- 4** Den nya jägarexamen – ansvar och naturkunskap
- 6** Oma riista – data för förvaltningen av hjortdjuren
- 8** De stora rovdjuren: Kontaktpersonerna i nyckelposition
- 10** Presentationen: Ilkka Leppänen, rovdjurskontaktperson
- 11** Vi sköter vargfrågorna med gemensamma krafter
- 12** Vi sköter viltet
- 14** Trängsel i bävervattnen
- 16** SRVA: jägarna uppskattar Oma riista
- 18** Företagandet i viltbranschen står inför utmaningar

PEFC Certifierad
www.pefc.org

Redaktör: **Mirja Rantala**, Finlands viltcentral
Grafisk planering: **Ilkka Eskola**, Hansaprint Oy
Tryck: **Hansaprint Oy, 2017**
Omslagsbild (bäver): **Pertti Harstela**, Vastavalo.fi
Översättning: **Berndt Zilliacus**

Från och med detta nummer ges För viltet ut som en webbtidning, som distribueras till intressegrupperna med e-post

Jari Pigg
Biträdande direktör
Finlands viltcentral

JÄGAREXAMEN FÖRNYADES MED FOKUS PÅ ANSVAR

Den förnyade jägarexamen togs i bruk efter nyåret. Bakom förnyelsen ligger ett flerårigt utvecklingsarbete där inte bara examensmaterialet och läromedlen för examenskurserna förnyades. Även Handbok för jägare har genomgått en total förnyelse. För dem som läser till examen har vi också tagit fram ett webbaserat studiematerial för den nya utbildningsportalen. Det här är inte någon video- och powerpointkavalkad enbart för nybörjare utan utbildningsportalen är avsedd för alla jägare och personer som är intresserade av jakt och vilt.

Utgångspunkten för den förnyade examensutbildningen och jägarexamen är ett ökat ansvarstagande. Som element i detta ansvarstagande kan vi betrakta bland annat etiken vid jakt, god artkänedom, säkerhet, en fortlöpande utveckling av skjutkickligheten, insikt om ens egna begränsningar, god jägarsed och att inte gapa efter mycket när man jagar. Ett utbildningsprogram för ansvarsfullt jagande handleder jägaren i början av jägarbanan. Där väcker jaktvårdsföreningarnas instruktörer nybörjarens intresse och entusiasm för att lära sig mera om jakten och viltet.

Att en person har skrivit jägarexamen gör ingalunda honom eller henne till någon yrkesjägare som kan och vet allt, men personen har rätt att jaga och självständigt vidareutveckla sitt kunnande och vetande. På den teoretiska sidan skapar bland annat ändringar i lagstiftningen, förändringar i viltfaunan och nya tänkesätt om avskjutningen ett fortlöpande behov av att hålla sig uppdaterad - det vill säga att tillägna sig ny kunskap. Vi önskar och hoppas att dagens och framtidens nya jägare ska vara ännu mer kunskapsförstående och vetgiriga än tidigare generationer - och naturligtvis också skickliga som jägare! Det traditionella tryckta ordet har kompletterats med smarttelefoner och internet, med nya kunskaper inom räckhåll för jägarna. Dessutom hoppas vi att tidningarna Jägaren och Metsästäjä, Jahti-Jakt och de kommersiella tidningarna fortsättningsvis ska finna läsare bland jägarna.

Som ett nytt element och ett slags fortsättningskurs för nya jägare finns kursen ABC i jaktskytte. Den är planerad av Finlands jägarförbund och organiseras av jakt- och skytteföreningar. Vid examenstillfällena och på kurserna ges information om den här kursen. Den är några kvällar lång och handlar om skjutvapnen som används vid jakt, deras egenskaper och hur de används, om säker vapenhantering och korrekt uppträdande på skjutbanan. Det kan vara nyttigt också för jaktkortsinnehavare med erfarenhet att gå en sådan kurs. Tyvärr är det ju ofta så, att det för sällan blir av att åka till skjutbanan och träna. Den som har gått kursen vet hur det går till på skjutbanan och då känns det naturligt och bra att åka dit och träna. ●

Marko Mikkola, specialplanerare, Finlands viltcentral

DEN NYA JÄGAREXAMEN

– ansvar och naturkunskap

Materialet i den förnyade jägarexamen fostrar jägarna till personer som använder och sköter viltresurserna på ett ansvarsfullt sätt. Den nya jägarexamen togs i bruk vid årsskiftet, med läromedel och undervisningsmaterial som ger nya jägare en bra start på jägarbanan.

■■■ Materialet som ingår i jägarexamen bildar ett förmämligt kunskapspaket för både nybörjare och erfarna. I viltcentralens utbildningsportal finns utmärkt naturkunskap också för naturintresserade personer som inte jagar. Det nya, öppna video- och övningsmaterialet ökar kunskaperna om jakten och allt det som en jägare måste kunna och veta när han eller hon börjar jaga.

Handbok för jägare ett grundläggande verk för naturvänner

Förnyelsen av jägarexamen utgör en miljöfostrande gärning av rang. Varje år skriver cirka 7000 finländare provet. Dessutom är det fritt inträde för alla intresserade till utbildningsportalens videogalleri med videor och ljudfiler.

Att jägarhandboken kan användas på många olika sätt ser vi också på det, att den är efterfrågad som kurslitteratur för universitetsstudier. Examensmaterialet kan bland annat användas när man lär sig känna igen jaktbara djurarter. Faktum är att Handbok för jägare kan rekommenderas som ett allmänbildande verk för alla och envar!

Den tryckta utgåvan finns till salu i Finlands viltcentrals nätbutik för 30 euro. Dessutom är handboken publicerad på webben i en utökad version, som det går att prenumerera på i utbildningsportalens nätbutik för 25 euro. Prenumerationen ger fri tillgång till boken i tolv månader.

Ett utbildningsprogram med fokus på ansvar

Det är klokt att läsa Handbok för jägare - i tryckt form eller på nätet - innan man deltar i en frivillig kurs som förbereder för examen. Det här närstudieavsnittet omfattar cirka tolv timmar och repeterar det väsentliga med erfarna utbildare som handledare. Utbildningens åskådningssmaterial, utbildarnas erfarenhet och den interaktiva studiemiljön, där eleverna kan fråga om sådant som de grunnar på, fördjupar och breddar inläringen.

Jägarhandboken, den förberedande kursen och själva examen bildar tillsammans en utbildning med fokus på ansvar. När en ny jägare har gått den här utbildningen förstår han/hon betydelsen av säkerhet, jägareetik och god jägarsed. Utbildningsprogrammet handlar inte bara om att lära sig det nödvändiga kunnandet och vetandet utan också om attitydfostran. Det är viktigt att den nya jägaren förstår hur viktigt det är att aktivt förkovra sitt kunnande och vetande. Jägaren ska följa med ändringarna i lagstiftningen som berör användningen av jaktmetoder och jaktredskap, och jakten efter olika arter. I en värld stadd i hastig förändring räcker det inte med att läsa tryckta medier utan det behövs också annat material.

Ökade krav på artkännedom

När en ny jägare tar sina första steg på jägarbanan kan man inte kräva att han eller hon ska vara någon professor i viltzoologi, men det går inte heller att skriva godkänt i provet utan goda baskunskaper i artkännedom. Den här examensdelen har blivit mera omfattande och krävande än den var förut. För fåglarnas del har utbildningsmaterialet gjorts av de internationellt erkända fågelproffsen Jari Peltomäki (Finnature Oy) och Harri Taavetti.

De höjda kraven i provet och det förmämliga studiematerialet hjälper jägaraspiranterna att nå en god utgångsnivå i artkännedom. Det viktigaste är att jägaren förstår att man aldrig skjuter innan man har identifierat djuret som ett lovligt vilt. Inte heller skjuter

man om det inte går att lägga skottet så att det dödar omedelbart. En av de viktigaste jägarfärdigheterna är att låta bli att skjuta i osäkra situationer.

Säkerheten viktigast vid vapenhantering

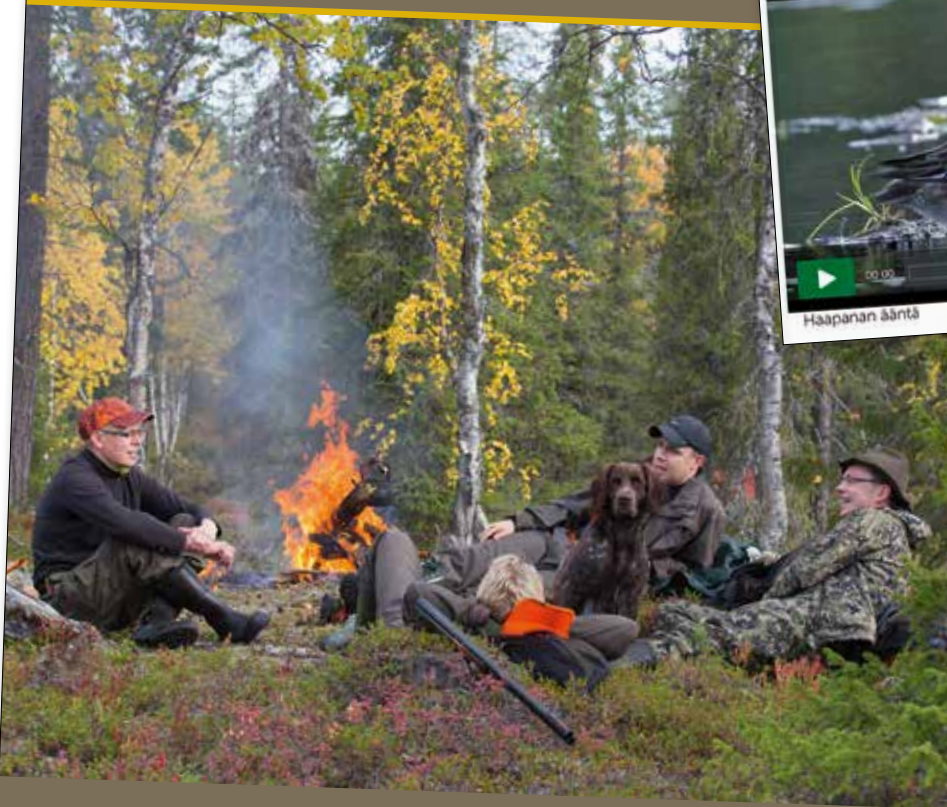
Även om det går att jaga på andra sätt än med ett gevär så är det viktigt att alla nybörjare lär sig säker vapenhantering. Med kunskap om hur jägare utbildas ökar dessutom känslan av säkerhet hos allmänheten. Genom att studera materialet i Handbok för jägare eller videorna på jägarförbundets nya webbplats om ABC i jaktskytte, som har skapats jämsides med förnyelsen av jägarexamen, går det lättare att skapa sig en realistisk helhetsuppfattning om säker vapenhantering på jakt. I undervisningen betonas säkerheten om och om igen.

För nya jägare hänger utvecklandet av skjutskickligheten på ens eget initiativ eftersom det inte är möjligt att öva aktivt förrän man har skaffat sig ett eget gevär. För att komma i gång med träningen och slippa lära sig genom försök och misstag så har Finlands jägarförbund utvecklat en frivillig fortsättning till kursen ABC i jaktskytte. Finlands viltcentral har beviljat finansiering för projektet. Videorna och bildmaterialet som hör till projektet är öppna för både dem som förbereder sig för jägarexamen och för den intresserade allmänheten.

De praktiska övningarna i vapenhantering sker alltid på skjutbanan. På kurserna som förbereder för jägarexamen arrangeras det så vitt möjligt ett besök på skjutbanan för kursdeltagarna, där deltagarna får prova på med en instruktör – åter en gång med fokus på säkerheten. Den som deltar i jägarförbundets kurs ABC i jaktskytte får en mera ingående undervisning i säker vapenhantering.

Deltagarna kan använda sina egna gevär på kursen. Övningarna i skytte och vapenhantering borde så vitt möjligt göras med eget gevär eftersom det viktigaste är att lära känna sitt eget vapen och patronerna som man använder.

METSÄSTÄJÄN OPAS

För att eleverna ska lära sig det som krävs i jägarexamen är den teoretiska delen kompletterad med fotografier, teckningar och videor.

SUOMEN
RIISTAKESKUS
FINLANDS VILTCENTRAL

- Finlands viltcentrals utbildningsportal:
<https://koulutus.niista.fi>
- Utbildningsportalens öppna material för jägarexamen:
<https://koulutus.niista.fi/kurssi/metsastajatutkinto/>
- Viltcentralens videor om artkännedom i utbildningsportalen:
<https://koulutus.niista.fi/dreambroker-kategoria/lajintuntemus/>
- Finlands jägarförbunds webbplats för ABC i jaktskytte:
www.ammunnanabc.fi

Utbildarnas erfarenheter

- *Helsingfors har ordnat åtta kurser och examenstillfällen. Utbildarnas erfarenheter har varit goda. Materialet är tydligt och åskådligt - "ingenting vi behöver skämmas för" som en av våra utbildare så blygsamt uttryckte sig. Det har blivit enklare att plocka ut det väsentliga; viktiga paragrafer, kännetecken och detaljer kommer liksom på köpet, på sin plats i helheten, och då fastnar de i minnet.*

Det räcker förstås inte med enbart ett gott undervisningsmaterial, utan aspiranterna och utbildarna måste också själva ta ansvar för hur det används. Elevgrupperna är alltid olika, liksom lärarna. En kurs fungerar optimalt när läraren befinner sig inom sin bekvämlighetszon och eleverna dessutom är fria att ställa frågor och diskutera. För att skapa den avslappnade stämning som krävs ska läraren omsorgsfullt studera materialet och apparaterna före kursen. Det råder ingen brist på material; tolv timmar verkar vara ett minimum för att kunna genomföra kursen med hedern i behåll.

Paula Laukkanen, verksamhetsledare på Helsingfors jv-förening

Jani Kõrhämö, jaktchef, Finlands viltcentral
Tuomas Kukko, forskare, Naturresursinstitutet

OMA RIISTA

– data för förvaltningen av hjortdjuren

Inhämtningen av älgdata förnyades i höstas när avskjutnings- och observationsinformationen kunde skickas in elektroniskt i tjänsten Oma riista. Nästan 90 procent av alla föreningar och jaktlag i vårt land som jagar älg tog i bruk tjänstens älgfunktion.

■■■ Jaktföreningarna förberedde sig för insamlingen av älgdata genom att fastställa sitt jaktområde i tjänsten, grunda älggrupper och bjuda in medlemmarna till tjänsten. Det gick också att anmäla jaktledarna och vice jaktledarna elektroniskt. Under pågående jakt kunde användarna på plats i terrängen skriva in de fällda älgarna i Oma riista-appen i smarttelefonen. Jaktledarna hade i uppgift att i nättjänsten skriva in uppgifterna kring jakten, det vill säga hur länge jakten varade, jaktsättet, snöläget och antalet jägare och hundar. Dessutom skulle jaktledaren godkänna jägarnas noteringar om fällningar och observationer, så att inte någon älg blev dubbelt bokförd.

Information i realtid

Eftersom informationen kan skrivas in under pågående jakt blir det möjligt för alla föreningsmedlemmar som har accepterat inbjudningen att följa med jakten nästan i realtid. Uppgifterna som har skrivits in i tjänsten Oma riista införs varje natt i rapporterna som Naturresursinstitutet skapar. På det viset går det att dag för dag - med diagram, värmekartor och sammanställningar - följa med hur avskjutningen och observationerna utvecklar sig. Informationen visas på flera olika nivåer; jaktvårdsföreningar, älgshushållningsområden, viltcentralregioner och hela landet. De exakta uppgifterna om en förening visas dock bara för föreningens medlemmar.

Under senaste jaktsäsong var den här informationen för första gången tillgänglig för alla.

För älgshushållningsområdena har det fastställts mål och avskjutningsrekommendationer för älgstammens storlek och struktur. Med den uppdaterade avskjutnings- och observationsinformationen kan föreningarna följa med hur jakten framskrider och vid behov rikta jakten så att målen blir uppfyllda. Föreningarna kan också fatta

beslut om exempelvis användningen av banklicenser inom ett samlicensområde.

Stamuppskattningarna snabbare än förut

Naturresursinstitutet kommer från och med nu att fortlöpande hålla uppskattningarna av älgstammen uppdaterade när jaktsäsongen pågår. Utifrån de här siffrorna uppskattar institutet tillståndet för stammen och gör en prognos för det faktiska resultatet när säsongen upphör i förhållande till de uppställda målen och den planerade avskjutningen. Under den senaste jaktsäsongen testade vi detta, att ta fram en rapport som underlättar förvaltningen av stammen.

Hädanefter ska informationen vara tillgänglig i alla områden som ett verktyg för styrningen av avskjutningen i slutet av säsongen.

Informationen som inhämtas genom tjänsten Oma riista används också på vårvintern när de egentliga siffrorna på stammen ska tas fram. Nu kan materialet för hela säsongen och hela landet sammanställas snabbare än förut samtidigt som både observationerna och fällningarna har koordinater. Det här kommer sannolikt att göra det möjligt att ta fram uppskattningarna av stammen tidigare än förut på våren. Detta gör också informationen mera användbar vid planeringen av avskjutningen.

Det är inte bara fällda älgar som kan rapporteras i Oma riista utan dessutom också vitsvanshjortar och rådjur. Enligt planerna ska uppskattningen av hjort- och rådjursstammen vidareutvecklas inom en nära framtid. Det här kommer sannolikt också att kräva en vidareutveckling av inhämtningen av observationsinformation och tjänsten Oma riista. ●

Oma riista

Simo Nummela

Olli Kursula, tf jaktchef, Finlands viltcentral

De stora rovdjuren:

KONTAKTPERSONERNA I NYCKELPOSITION

Arbetet med att följa med de stora rovdjuren i vårt land bygger huvudsakligen på observationerna som rovdjurskontaktpersonerna rapporterar. Nätverket av frivilliga experter på rovdjurens spår och spillning har funnits sedan 1978. I detta nu finns det cirka 2500 kontaktpersoner.

■ ■ ■ I varje jv-förening finns det minst en kontaktperson för de stora rovdjuren. I genomsnitt finns det åtta sådana personer i varje förening. Det är i stor utsträckning kontaktpersonernas aktivitet som avgör kvaliteten på och omfattningen av den rovdjursinformation som viltforskningen tar fram som beslutsunderlag för viltförvaltningen.

Observationerna har blivit många gånger fler

Antalet observationer av stora rovdjur har ökat rent otroligt. Vid millennieskiftet bokfördes i landet som helhet cirka 10 000 observationer. I fjol blev det drygt 81 000 observationer! Observationerna av lodjur har ökat i rask takt sedan början av 00-talet. Under de senaste åren är det vargobservationerna som har ökat mest.

Stammarna har vuxit och brett ut sig till nya områden, vilket har ökat mediernas intresse för de stora rovdjuren. Även nätverket för rovdjursobservationer har blivit aktivare. Bakom den ökade aktiviteten ligger inte bara det att både stammarna och mediernas intresse ökar, utan också det att systemen för observationerna har utvecklats.

Aktiviteten på observationsfronten ökade när det elektroniska systemet Tassen togs i bruk 2009.

Systemet innebar både utbildning och fördelar. Att observationerna nu kan användas utan någon fördröjning är helt klart en fördel. Systemet gör det möjligt att följa med observationerna i så gott som realtid, vilket också har fått alldeles nya konsekvenser. I synnerhet i trakter där vargkonflikten har drivits till sin spets har det blivit vanligare att folk betvivlar sanningshalten i observationerna, och i de sociala medierna har debatten tidvis

gått het. När det kokar i de sociala medierna har också rovdjurskontaktpersonerna fått sig en släng av slevan. Detta gör deras uppdrag ännu mer krävande.

Observationerna av kullar det viktigaste

Uppskattningarna av storleken på rovdjurens stammarna bygger huvudsakligen på observationerna av kullar. Vi borde få in flera observationer av samtliga kullar, inklusive måtten på honans och ungarnas spår. Utifrån

observationsmaterialet gör forskarna en uppskattning av antalet kullar. Uppskattningen bygger på kännedom om kullarnas rörlighet, revir och avstånden mellan kullarna.

Vi får fram storleken på stammarna genom att multiplicera antalet bestyrkta kullar med vetenskapligt framtagna, artspecifika koefficienter. Det finns tio gånger fler björnar än antalet separata kullar.

För lodjuret är koefficienten sex. För vargen bygger uppskattningen på antalet vargar i de kända reviren. Vi lägger till antalet par

Pentti Sormunen, Västavalo

och det beräknade antalet ensamma vargar. För järven bygger uppskattningen dels på observationerna och dels på Forststyrelsens linjeinventeringar.

På senare tid har uppskattningsmetoderna kompletterats med en DNA-baserad metod. På det här viset går det att beräkna antalet individer i ett område med avsevärd exakthet.

Rovdjurskontaktpersonens roll

En rovdjurskontaktpersons viktigaste uppgift är att samla in observationerna av stora rovdjur i sitt område, bestyrka dem och vidarebefordra dem till viltforskningen. Eftersom han bistår forskningen ska han vara en pålitlig och opartisk rovdjursexpert som samlar in observationer i sitt område. Observationerna ska hålla hög kvalitet och verksamheten ska bedrivas med ett helhetsgrepp. Med kvalitet menas här data som tid, plats och måtten på spåren. Uppgiften är inte lätt! I en konflikt kan kontaktpersonen stämpas som representant för jägarna eller som rovdjurskramare.

Förvaltningen av de stora rovdjuren består av en kedja som löper från uppskattningarna av stammarnas storlek till de enskilda dis-

penserna, och allt detta bygger på observationerna som kontaktpersonerna samlar in. Naturresursinstitutet har i uppdrag att ta fram så exakta uppskattningar som möjligt. Med dem som beslutsunderlag fastställer jord- och skogsbruksministeriet det maximala antalet dispenser medan Finlands viltcentral styr dispensererna utifrån observationerna.

Observationssystemets tillförlitlighet måste bevaras

Det är viktigt att vi bevarar tillförlitligheten hos det här systemet. I rollen som rovdjurskontaktperson är det ett absolut krav att personen är oberoende. Han kan inte sköta sitt uppdrag om tillförlitligheten hos observationerna som han rapporterar blir ifrågasatt. Av det här skälet kan personen exempelvis inte ansöka om dispens för jakt efter ett stort rovdjur. Likaså måste han i diskussionerna i de sociala medierna komma ihåg sin neutralitet och hålla sig till fakta.

Vid utbildningen av rovdjurskontaktpersoner har det varit ett bärande tema att personen ska förstå sin roll och betydelsen av att observationerna håller hög kvalitet. Målet

är inte kvantitet utan information av jämn kvalitet som är väsentlig för uppskattningarna. Betydelsen av kullobservationer kan inte nog betonas.

Observationssystemet och framtiden

Observationssystemet för de stora rovdjuren fungerar i regel väl och det finns inga planer på något ersättande system. Verksamheten ska kompletteras med sändarhalsband och genetiska metoder, men långt in i framtiden kommer uppskattningarna av storleken på de stora rovdjurens stammar att bygga på observationer.

För att inte äventyra tillgången på täckande och högklassigt observationsmaterial så måste vi se till att kontaktpersonerna orkar fortsätta med jobbet, som efter hand blir allt mer krävande. I verktygslådan för att bevara motivationen finns stöd, utbildning och ett tydliggörande av rollen som expert på lokalnivå. I arbetet med att stöda nätverket av rovdjurskontaktpersoner är det absolut nödvändigt med samarbete mellan Finlands viltcentral och Naturresursinstitutet.

Presentationen:

ILKKA LEPPÄNEN, ROVDJURSKONTAKTPERSON

Ilkka Leppänen, det är jag, det. Ledande rovdjurskontaktperson, bosatt i Lannevesi i Saarijärvi. Mina fritidsintressen handlar om naturen. Där rör jag mig varje dag och jag brukar alltid ha hunden med mig. Min första egna hund fick jag när jag var tretton, en finsk spets. Sedan dess har jag haft jämthundar och karelska björnhundar som jaktkamrater.

■ ■ ■ Mitt intresset för de stora rovdjuren går tillbaka till åren i folkskolan, där jag höll mitt första "expertföredrag" om björnen. Det var i slutet av sextioalet, med Tauno V. Mäkeläs jägarhandbok "Metsästäjän tietokirja" som källa. I början av 00-talet åtog jag mig uppdraget som kontaktperson för de stora rovdjuren. På den tiden rapporterades observationerna tre gånger om året på papperslistor.

Rovdjursläget i Saarijärvi

Här i Saarijärvitrakterna rör sig alla de fyra inhemska stora rovdjuren. I mitten av 90-talet ökade observationerna av björnar. Under den senaste tiden har det funnits tio individer här, ungarna medräknade, och under fjolåret gjordes 83 observationer av björn.

Lodjuret dök upp vid sekelskiftet, först som enstaka kringströvande individer. De första fick sällskap av andra och sedan fick de ungar. Populationen nådde en topp för ungefär tre år sedan. Därefter har det gått utför en bit och i detta nu har vi ungefär 15 lodjur.

Järven uppträder numera regelbundet i Saarijärvi. Populationen har vuxit under de senaste fem, sex åren och de första observationerna av kullar gjordes för ett par år sedan i norra Saarijärvi. Det finns uppskattningsvis fem eller sex individer och under fjolåret gjordes 37 observationer.

Vargar förekommer sällan. I regel handlar det då om ensamma kringströvare som kommer någonstans ifrån och är på väg någon annanstans. Under årens lopp har det gjorts några observationer av par, men det har inte förekommit några vargflockar här hos oss. Under fjolåret gjordes 28 observationer.

Hur fungerar observationssystemet?

Utöver den ledande rovdjurskontaktpersonen har vi 14 biträdande kontaktpersoner med Tassen-befogenheter ute i byarna runt om i Saarijärvi. Dessutom har vi några personer utan Tassen-befogenheter, som vidarebefordrar observationer till kollegerna.

Enligt min uppfattning fungerar nätverket av rovdjurskontaktpersoner här i Saarijärvi både bra och pålitligt. Alla observationer som rapporteras till kontaktpersonerna antecknas och i synnerhet observationerna av kullar följs upp av kontaktpersonerna. Det råder sannerligen ingen brist på intresse eller kunskande!

Jag är mycket nöjd med att det gick så fort för Saarijärvi iv-förening att få nätverket av rovdjurskontaktpersoner att börja jobba med Tassen. När Tassen var inkörd så fick vi direkt fler kontaktpersoner ute i byarna och på den vägen är vi fortfarande. Några nämnvärda problem har vi inte haft.

Utvecklingsbehoven och nätverkets framtid

Vi tänker utöka verksamheten i vårt område med några, tre-fyra, nya kontaktpersoner. Om vi också kunde hitta unga killar som är intresserade så skulle framtiden vara säkrad. Dessutom borde vi utveckla metoderna så att det blir ännu enklare för folk som gör observationer att nå kontaktpersonerna.

Dessutom vore det bra med mera utbildning för de biträdande kontaktpersonerna. Vår verksamhet gynnas också av positiv uppmärksamhet i massmedierna.

Verksamheten kräver fortlöpande utveckling och att vi jobbar med tillförlitligheten. Ett öppet och smidigt samarbete är A och O för verksamheten, liksom att informationen löper mellan kontaktpersonerna, Finlands viltcentral och Naturresursinstitutet.

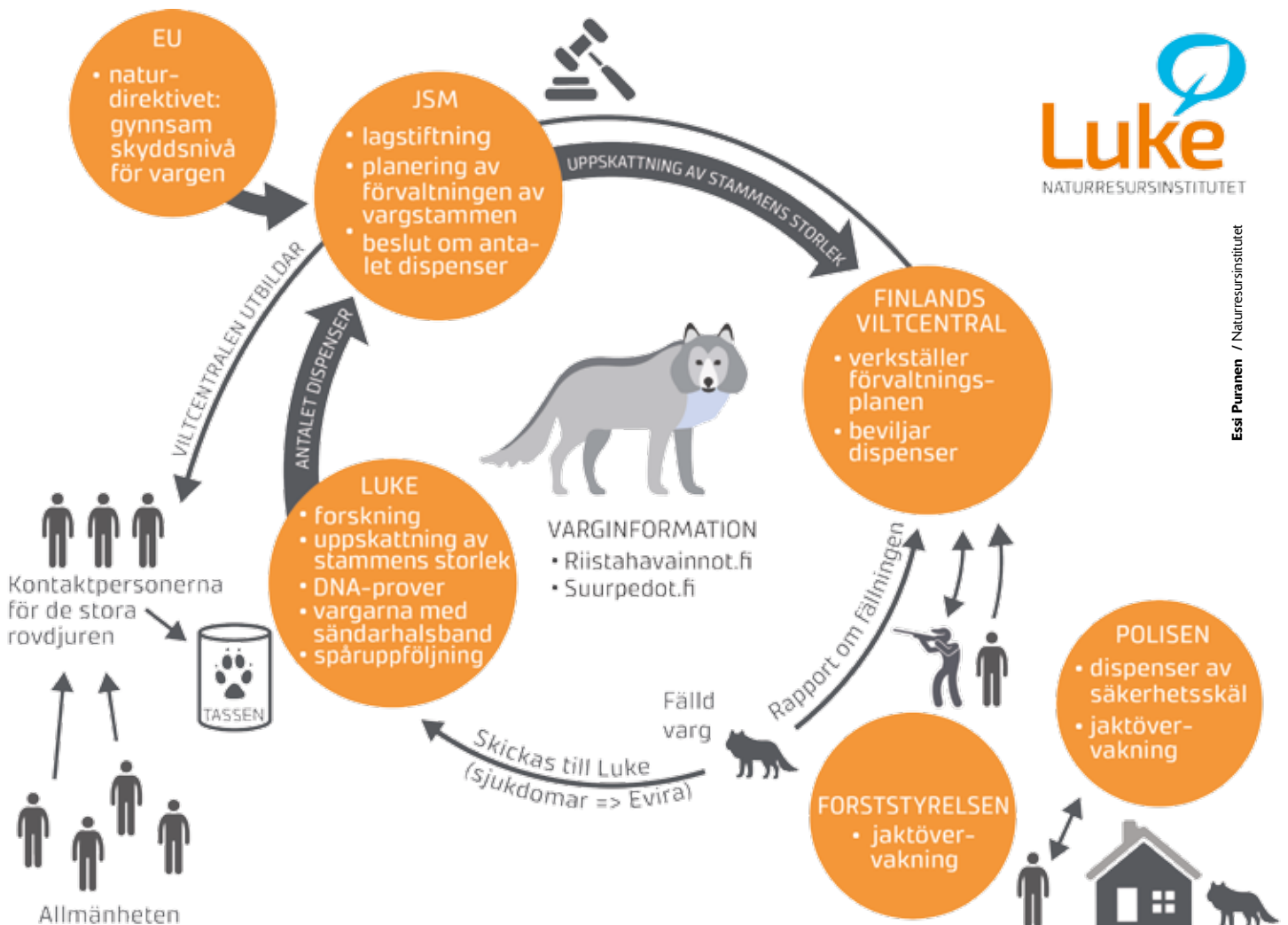
Anne Leppänen

Sinikka Jortikka, Naturresursinstitutet

VI SKÖTER VARGFRÅGORNA MED GEMENSAMMA KRAFTER

Skötseln av vargfrågorna innebär ett samarbete som involverar många parter, där varje part har sitt eget ansvarsområde.

- **Finlands viltcentral** utbildar kontaktpersonerna för de stora rovdjuren som bokför sina egna och andras vargobservationer i databasen Tassen. Observationerna gjorda av andra personer ska dessutom bestyrkas. Observationerna bildar underlag för Naturresursinstitutets (Luke) uppskattningar av storleken på stammarna.
- **Naturresursinstitutet** gör en uppskattning av antalet vargar i landet och deras geografiska fördelning.
- **Jord- och skogsbruksministeriet** fattar besluten om förvaltningsplanen för vargstammen och eventuell jakt efter varg. Institutets uppskattningar ingår i beslutsunderlaget. Ministeriet tar även hänsyn till EU:s naturdirektiv som bla reglerar vargskyddet.
- **Finlands viltcentral** verkställer förvaltningsplanen och beviljar dispenser för jakt. Dispenserna utgår från ansökningar som ska uppfylla bestämda kriterier för beviljande.
- **Forststyrelsen** och **polisen** övervakar att jakten följer gällande lagar och bestämmelser. På polisens initiativ kan tillstånd beviljas för att fälla en varg som återkommande rör sig vid hus och äventyrar säkerheten. Den fällda vargen ska anmälas till Finlands viltcentral och skickas till institutet för undersökning.
- Till **Livsmedelssäkerhetsverket Evira** skickas sjuka djur och djur som har dött av andra orsaker, till exempel i trafiken.

Essi Puranen / Naturresursinstitutet

AKTÖRERNA SOM

Den offentliga viltkoncernen

Jord- och skogsbruksministeriet

- Leder politiken för hållbart nyttjande av de förnybara naturresurserna
- Bereder lagstiftning och utgör en del av statsrådet och EU:s beslutsfattande
- **Leder myndigheter och inrättningar som hör till den offentliga viltkoncernen**
- Beviljar anslaget i statsbudgeten
- Besluter med en förordning om största tillåtna avskjutning och begränsningar i jakttiderna
- Internationellt samarbete med andra länder och organisationer, internationella avtal
- www.mmm.fi

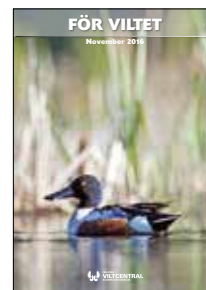

Finlands viltcentral

- Självständig offentligrättslig inrättning
- 15 regionkontor
- Realiserar viltpolitiken och arbetar för hållbar vilthushållning
- Stöder jaktvårdsföreningarnas verksamhet
- Besluter om dispenser och jaktlicenser
- Upprätthåller jägarregistret med samtliga drygt 370 000 jägare
- Jaktkort och jägarförsäkringen
- Ger ut tidningarna Jägaren, Metsästaja och För viltet
- Tjänsten Oma riista
- www.riista.fi

FINLANDS
VILTCENTRAL
SUOMEN RIISTAKESKUS

Jaktvårdsföreningen

- Sköter viltförvaltningen på lokal nivå
- Ansvarar och arbetar för hållbar vilthushållning inom sitt verksamhetsområde
- Sköter lagstadgade offentliga förvaltningsuppgifter
- Storstiltsassistenten, jägarexamen, skjutprov

Forststyrelsens jakt- och fisketjänster

- Verkar i statsägda marker
- Hör till Forststyrelsens enhet för offentliga förvaltningsuppgifter
- Säljer jakttillstånd och planerar tillståndskvoter
- Arrenderar ut jaktområden, viltvård
- Jaktövervakningsmyndighet
- Ger ut tidningen Kieppi
- www.eraluvat.fi

SKÖTER VILTET

Den offentliga viltkoncernen

Naturresursinstitutet Luke

- Nationell forsknings- och expertorganisation
- Bedriver forskning och sköter lagstadgade myndighetsuppgifter
- Publicerar nyheter, en kundtidning, nyhetsbrev, bloggar, artiklar och viltinformation
- Gör uppskattningar av viltstammarnas storlek
- Flyginventeringar, vilttrianglar, par- och kullräkningar av sjöfåglar, sälövervakningar mm
- Avskjutningsstatistik
- Organiserar insamlingar av prover, ofta i samarbete med Viltcentralen eller Evira
- www.luke.fi, www.riistakolmiot.fi, www.riistahavainnot.fi

Livsmedelssäkerhetsverket Evira

- Övervakar och forskar i livsmedelssäkerhet och -kvalitet samt växt- och djurhälsa
- Övervakar viltsjukdomar
- Övervakar sjukdomar hos de stora rovdjuren i samarbete med Luke
- Undersöker dödsorsakerna hos vilt och misstänkta sjukdomsfall
- www.evira.fi

Frivilligorganisationen

Jägarförbundet

- Frivilligorganisation som bevakar jägarnas intressen
- 16 självständiga distrikt
- Medlemsföreningar och personmedlemmar
- Över 150 000 medlemmar
- Ger ut tidningarna Jahti-Jakt och Digi-Jakt
- Tjäderläger och annan ungdomsverksamhet
- Svarar för jaktskyttetävlingar
- Utbildningen ABC för jaktskytte
- Tjänsten Revir för hanteringen av jaktarrendeavtal
- www.metsastajaliitto.fi

SUOMEN
METSÄSTÄJÄLIITTO
FINLANDS JÄGARFÖRBUND

Antti Impola, jaktchef, Finlands viltcentral

TRÄNGSEL I BÄVERVATTNEN

Simo Nurmela

Här i Finland dog vår ursprungliga bäver, den europeiska, ut i slutet av 1800-talet, troligen på grund av allt för intensiv jakt. Arten återinfördes i vår natur på 30-talet, men först 1973 upptäcktes det att en del av de utsatta bävrarna hörde till en annan art, den kanadensiska. Bägge bäverarterna har under decenniernas gång utvidgat sina förekomstområden och närmar sig nu hotfullt varandra. Finlands viltcentral har gjort upp ett åtgärdsprogram för skötseln och förvaltningen av de båda bäverarterna, som i år ska skickas ut på remiss.

■ ■ ■ Av utsättningarna med europeiska bävrar från Norge är det bara populationen i Norrmark i Satakunta som har lyckats. På ett relativt begränsat område i landskapen Satakunta, Birkaland, Österbotten och Syd-Österbotten har det utvecklats en stam av europeiska bävrar som i dagsläget uppgår till uppskattningsvis 3000 djur. Stammens smala genetiska bas kan dock bli ett problem eftersom hela stammen i sydvästra Finland härstammar från en enda utsatt hona. I vårt land påträffas dessutom ett fåtal europeiska bävrar i västra Lappland, dit arten uppenbarligen har invandrat från Sverige.

Av de kanadensiska bävrar som av okunskap sattes ut har de flesta dött bort, men de återstående kanadensarna har bildat en stabil stam som förökar sig. Eftersom den kanadensiska bävern förökar sig effektivare än den europeiska så har den på sina håll kommit väldigt nära den europeiska bävernens nuvarande förekomstområden. Om den kanadensiska arten fortsätter breda ut sig så kan det leda till att den tränger ut den europeiska. Detta är vad som hände på platserna där bägge arterna sattes ut.

Målet en enda bäverart

I åtgärdsprogrammet för förvaltningen och skötseln av bäverstammarna, som har gjorts upp av Arto Marjakangas, är syftet att motarbeta den ovannämnda hotbilden och efter hand ersätta den kanadensiska arten med den europeiska.

Till de viktigaste åtgärderna i programmet hör elimineringen av de kanadensiska bävrarna i de kritiska områdena i sydvästra Finland och västra Lappland och skapandet av buffertzoner mellan de två arternas förekomstområden. Även om bävern i vårt land en gång utrotades genom jakt så är en storskalig eliminering i praktiken ingen lätt uppgift. När jakten pågår blir individerna som är kvar i livet fort väldigt skygga och därför kräver en eliminering sannolikt jaktmetoder som avviker från det normala. Elimineringen måste vara klart och tydligt accepterad av samhället. Dessutom måste vi tänka igenom hur vi ska motivera jägarerna till en sådan jakt. Till skillnad från 1800-talet har de fällda bävrarna inte något nämnvärt ekonomiskt värde.

Som ett andrahandsalternativ föreslås i programmet nya utsättningar av europeisk bäver ■ ■ ■

■■■ för att stärka befintliga populationer eller skapa nya. Det är väl främst statsmarkerna och skyddsområdena i norr som kan lämpa sig för nya populationer. En förstärkning av den genetiska basen hos bäverpopulationen i sydväst kan kräva "nytt blod", till exempel från artens huvudpopulation i Ryssland eller Baltikum. Som alltid vid utsättningar så måste vi börja med att omsorgsfullt utreda åtgärdernas ekologiska, sociala och ekonomiska konsekvenser. Likaså måste vi utreda olika alternativ för att lösa de konflikter som eventuellt kan uppstå.

Vi behöver fortsättningsvis mera kunskap för förvaltningen av de båda bäverarterna. I synnerhet i Lappland behöver vi veta mera om arternas nuvarande utbredning och storleken på stammarna. Det behövs också mera jämförande genetisk forskning om populationerna i sydväst. Environmental-DNA-metoderna, det vill säga eDNA, och den elektroniska inhämtningen av information genom viltcentralens tjänst Oma riista öppnar nya möjligheter att skaffa mera kunskap.

Gynna den europeiska bävern

Sommaren 2015, medan arbetet med programmet pågick, gjordes en enkät om förvaltningen av bäverstammarna som riktades till olika intressegrupper. Vi fick in drygt 300 svar, främst av personer som bodde inom eller nära den europeiska bäverns nuvarande förekomstområden. Hälften av svaren var jägare och en tredjedel privata markägare och representanter för statens skogsbruk.

Hälften av representanterna för skogsbruket och majoriteten i de övriga intressegrupperna stödde en utvidgning av den europeiska bäverns nuvarande förekomstområden. I alla intressegrupper understödde en majoritet elimineringen av de kanadensiska bäverarna för att skapa plats åt de europeiska. Däremot fick eventuella utsättningar av europeiska bävrar mera motstånd än understöd.

Process över decennier

Förvaltningen av bäverstammarna är en långsiktig verksamhet där det sannolikt tar decennier innan resultaten börjar visa sig. Detta kräver ekonomiska resurser samt ett nära och öppet samarbete mellan jägare, markägare och forskare. ●

Den Europeiska och den Kanadensiska bäverns nuvarande utbredning i Finland med närområden. Källor: Ermala 1996, Halley mfl. 2012, Parker mfl. 2012, Kauhala 2015.

Reima Laaja, viltplanerare, Finlands viltcentral

SRVA-JÄGARN

Timo Savunen

UPPSKATTAR

Vi har utvecklat en enhetlig metod för uppföljningen av kvaliteten på SRVA-arbetet och uppdragen som jv-föreningarnas medlemmar gör för storviltsassistansen SRVA. För att underlätta jv-föreningarnas arbete har rapporteringen av SRVA-data överförts till tjänsten Oma riista.

■ ■ ■ Storviltsassistansen är en organisation som drivs av jv-föreningarna. De bistår polisen med jägare vid konflikter med storvilt. Till de vanligaste SRVA-uppdragen hör eftersök på skadade hjortdjur, stora rovdjur och vildsvin efter en trafikolycka. Till uppgifterna hör också avskräckning av stora rovdjur från områden med tät bebyggelse.

SRVA-verksamheten bygger på viltförvaltningslagen och avtal mellan polisen och jv-föreningarna. Det är alltid polisen som initierar ett uppdrag.

Oftast handlar SRVA-uppdragen om att klara uppföljderna efter en trafikolycka med ett hjortdjur.

För de stora rovdjurens del handlar det dels om trafikolyckor och dels om avskräckning från bebyggelse eller platser där rovdjuret finner föda.

Rapporterna är värdefull information

Jv-föreningarna i Mellersta Finland och Egentliga Finland testade i fjol den nya SRVA-funktionen i tjänsten Oma riista. Sammanlagt rapporterades drygt 1300 uppdrag. I januari öppnades tjänsten för SRVA-personalen i alla jv-föreningar.

Rapporteringen av uppdrag i Oma riista har gjorts så okomplicerad som möjligt. Även om de data som efterfrågas är begränsade till det väsentligaste så kan informationen användas till mycket. Det handlar inte bara om hjortdjurens art, kön och åldersfördelning. Vi får också bakgrundsinformation som kan användas till bland annat planeringen av viltstängsel och placeringen av varningsmärken.

På en jv-förening går det enkelt att skapa sammanfattningar av olika slag av de rapporterade SRVA-uppdragen. Sökningarna kan göras på djurart eller uppdrag. Uppdragen kan också placeras in på en karta och på det viset kan man på jv-föreningen följa med hur hjortdjursstammarna utvecklas. Antalet trafikolyckor står ju i relation till antalet djur.

SRVA-jägarna bokför också tidsåtgången för ett uppdrag i Oma riista. Den ackumulerade mängden talkotimmar kommer att bli avsevärd! SRVA-verksamheten utgör ett gott exempel på det väldiga talkoarbete som jägarna gör och som gagnar hela vårt samhälle. ●

Du känner igen en SRVA-jägare på den gula västen med SRVA-logo.

Klaus Ekman, kommunikationschef, processen Viltförvaltningen skapar välfärd

FÖRETAGANDET I VILTBRANSCHEN STÅR INFÖR UTMANINGAR

Viltförvaltningen i vårt land lever i en förändringens tid. En allt större del av jägarna bor inte i närheten av sina jaktmarker. Somliga av de här jägarna som bor i tätorter är medlemmar i en jaktförening, andra inte. Gemensamt för dem är att de utgör en växande kundpotential för jaktföretagarna på landsbygden.

Aku Ahlholm

Jakten befinner sig i en brytningstid, vilket skapar nya möjligheter för bland annat företagare som tillhandahåller programtjänster.

■ ■ ■ Den här brytningstiden för jakten och kommersialiseringen har i vårt land inträffat klart senare än i de övriga nordiska länderna. Hos oss kom handeln med jaktutrustning och jaktföretagandet i gång först mot slutet av 90-talet.

Om vi räknar bort gevären och patronerna så startade handeln med jaktutrustning med apparater för lokalisering av hundar. Finland är hundpejlarnas hemland och det dök hastigt upp flera sådana företag på marknaden. Följande kliv var den nya vapenlagen i slutet av 90-talet som ledde till tillverkning och marknadsföring av vapenskåp i stor skala. Dessa följdes av textilier, vatten- och vindtäta membran, kängor och stövlar. Därefter kom det digitala språnget med gps-lokalisering och smarttelefoner, som innebar en total förändring av jägarnas konsumtionsvanor. I dag lägger jägarna ner pengar på jakten på samma sätt som man gör på andra hobbyer.

Jaktmöjligheter till salu

Jägarbilden är stadd i förändring, vilket har skapat alldeles nya marknader för dem som erbjuder jaktmöjligheter. Efter inträdet i EU var det många lantbruksföretagare som skaffade sig en bisyssla och började skapa och sälja jakttjänster. För den som bläddrar i gamla nummer av tidningen Jägaren är förändringen tydlig. Efter 1995 tredubblades annonsvolymen hastigt under rubriken Jakt på annonssidan. Samtidigt ökade uppfödningen av viltfåglar och byggdes ut. I var och var annan by fanns det någon som födde upp fasaner för jakt. Även uppfödningen av gräsänder och rapphönor ökade.

Uppgången i den inhemska efterfrågan har naturligtvis ökat utbudet, och i detta nu finns det långt över 200 företag som erbjuder jakttjänster av olika slag. Men det är inte enkelt att driva företag.

Finlands viltcentral arrangerade i somras tillsammans med jaktmässan i Riihimäki det första seminarier för byggande av jaktliga nätverk. En inbjudan hade skickats ut till aktiva och företagare i branschen för att diskutera utmaningar och utvecklingsbehov. Som en fortsättning på seminarier ordnades i januari ett jakt- och fiskeforum under Viltdagarna.

Utbildning, rådgivning och nätverksbyggande

Ett problem som jaktföretagarna ofta lyfte fram var bristen på utbildning i branschen och svårigheterna att hitta utbildad personal. I vårt land är det synnerligen tunnsått med utbildningar i viltbranschen. Det som finns är kurser för vildmarks guider, en fristående examen för viltmästare med förberedande kurser samt universitetsutbildning vid Helsingfors universitet. De här examina har

en väldigt svag koppling till det som krävs av företagare i viltbranschen: utbildning och rådgivning om hur man grundar och driver ett företag, kundsegmentering och kundbehov, service- och produktutformning, och normal kundbetjäning. Det räcker inte längre med att kunna koka kaffe över öppen eld.

Det gäller att bygga upp ett nätverk som stöder ens egen kärnkompetens, med delområden som kompletterar ens eget kunnande. På det här viset kan man åstadkomma olika tjänstehelheter som gör kunderna nöjda. Man ska inte försöka göra allting själv utan koncentrera sig på sina egna styrkor och sitt eget specialkunnande.

Jaktföreningarnas roll under lupp

En annan brännande aktuell fråga är hur vi ska göra jaktföreningarnas roll tydligare. I dagsläget säljs lejonparten av de kommersiella jaktmöjligheterna till områden med en enda markägare, det vill säga till stora privata markägare, bolag, Forststyrelsen eller samfundade skogar. Där är det okomplicerat att dela den ekonomiska vinsten av jakten mellan markägaren eller jakträttsinnehavaren och den som tillhandahåller jakttjänsten.

I en stor del av de privatägda markerna är jakträtten utarrangerad till jaktföreningar eller jaktlag. I sådana fall är det inte alla gånger enkelt att rättvist fördela avkastningen av vilthushållningen utan att glida in i den ekonomiska gråzonen. Jaktföreningarna är allmännyttiga sammanslutningar som fungerar i enlighet med föreningslagen och syftet med verksamheten är inte att avkasta någon ekonomisk vinst. Men om en förening får intäkter; vid vilken punkt ska den börja betala inkomstskatt eller moms?

I ett avtal om jaktarrangemang regleras flera av frågorna ovan. Finlands viltcentral ska redan under innevarande år inleda beredningen av olika avtalsunderlag och avtalsvillkor.

Redan nu finns det ett antal mallar för olika ändamål: i Norra Karelen har Yrjö Laakkonen lanserat en mall där man kan betala med exempelvis arbete och övervakningsskyldighet för jakträtten. En annan modell är också under konstruktion där Jyväskylä yrkeshögskola, Finlands viltcentral och Natur- och viltvårdsstiftelsen driver ett projekt för aktivering av affärsmodeller för viltförvaltningen. De gör tillsammans med Naturresursinstitutet en värdering av frivilligarbetet och viltvården. Värderingen ger oss nya sätt att ersätta eller betala markägaren för jakträtten.

Det råder således ingen brist på utmaningar, men i dag är även viltförvaltningen i vårt land på väg till ett ekonomiskt stadium som skapar välfärd för finländarna, från den regionala ekonomin ända upp till nationalekonomin. Låt oss alltså vara företagsamma tillsammans!

För viltet

Tidningen För Viltet som ges ut av Finlands viltcentral berättar om förvaltningsplanerna för viltet; deras bakgrund, hur planerna framskrider och resultaten. Även viltpolitiska aktualiteter behandlas. För Viltet vänder sig dels till intressegrupperna som är knutna till Finlands viltcentral och dels till alla andra som är intresserade av viltpolitik.

Förvaltningsplanerna stakar ut riktlinjerna och formulerar målen för förvaltningen av viltstammarna på lång sikt. Jord- och skogsbruksministeriet leder arbetet och fastställer planerna som Finlands viltcentral har berett. I arbetet ingår två omgångar med regionala samråd. Riksvilträdet och de regionala vilträden deltar i arbetet genom att jämföra samman parternas uppfattningar. Privatpersoner kan delta i processen och påverka beredningen av förvaltningsplanerna vid öppna samråd för intressegrupper och allmänhet.

Finlands viltcentral

viltet.fi

Rådgivning

029 431 2001

asiakaspalvelu@riista.fi

Registratorskontor

kirjaamo@riista.fi

Sompiovägen 1, 00730 Helsingfors

- Södra Tavastland, Lukiokatu 14,
13100 TAVASTEHEUS, etela-hame@riista.fi
- Södra Savolax, Virastotie 3 bost 2,
51900 JUVA, etela-savo@riista.fi
- Sydöstra Finland, Pikkuympyräkatu 3 A,
49400 FREDRIKSHAMN, kaakkois-suomi@riista.fi
- Kajanaland, Syväyksenkatu 1 B 27,
89600 SUOMUSSALMI, kainuu@riista.fi
- Mellersta Finland, Kauppakatu 19 A 7,
40100 JYVÄSKYLÄ, keski-suomi@riista.fi
- Lappland, Vanamokatu 3 D,
96500 ROVANIEMI, lappi@riista.fi
- Uleåborg, PB 35 (Ratatie 41),
91501 MUHOS, oulu@riista.fi
- Österbotten, Vapaudentie 32-34 B 22,
60100 SEINÄJOKI, pohjanmaa@riista.fi
- Norra Tavastland, Labkotie 2,
36240 KANGASALA, pohjois-hame@riista.fi
- Norra Karelen, Teollisuuskatu 15,
80100 JOENSUU, pohjois-karjala@riista.fi
- Norra Savolax, Kiekkotie 4,
70200 KUOPIO, pohjois-savo@riista.fi
- Kust-Österbotten, PB 16, (Långgatan 4),
66531 KVEVLAX, rannikko-pohjanmaa@riista.fi
- Satakunta, Porintie 9 B 6,
29250 NAKKILA, satakunta@riista.fi
- Nyland, Sompiovägen 1,
00730 HELSINGFORS, uusimaa@riista.fi
- Egentliga Finland, Kuralagatan 2,
20540 ABO, varsinais-suomi@riista.fi